

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД, ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЙДЫН ХАМТАРСАН ТУШААЛ

2017 оны 01 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар А/39, А/12

Улаанбаатар хот

Даатгуулагч (иргэн)-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг тогтооход баримтлах өвчний жагсаалт, хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ, хугацааг шинэчлэн батлах тухай

Нийгмийн даатгалын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.2, "Нийгмийн даатгалын сангаас олгох үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрийн тухай хууль"-ийн 3 дугаар зүйлийн 3.2 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн ТУШААХ нь:

1. Даатгуулагч (иргэн)-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг тогтооход баримтлах "Ердийн өвчний жагсаалт, хувь хэмжээ, хугацаа"-г нэгдүгээр, "Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний жагсаалт, хувь хэмжээ, хугацаа"-г хоёрдугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.
2. Энэхүү тушаалаар баталсан жагсаалтыг 2017 оны 02 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн, даатгуулагч (иргэн)-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг шинээр тогтоох болон сунгах үйл ажиллагаанд мөрдөхийг Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах төв, салбар, орон нутгийн комисс, Эмнэлгийн байгууллагуудын Эмнэлэг хяналтын комисст тус тус үүрэг болгосугай.
3. Тушаалыг хэрэгжүүлж ажиллах эмч мэргэжилтнүүдийг сургалтад хамруулж, мэргэжил арга зүйгээр хангаж ажиллахыг Эрүүл мэндийн яамны Эмнэлгийн тусламжийн газар /Я.Буянжаргал/, Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын ерөнхий газрын Эмнэлэг хөдөлмөрийн магадлах төв комисс /П.Мөнхтулга/-т тус тус даалгасугай.
4. Энэхүү тушаалын дагуу даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ, хугацаанд өөрчлөлт орох тохиолдолд тэтгэврийг нь шинэчлэн тогтоох талаар аргачлалыг боловсруулан мөрдөж ажиллахыг Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын ерөнхий газар /Д.Зоригт/-т үүрэг болгосугай.
5. Уг тушаалын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эрүүл мэндийн яамны Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газар /Б.Баяр/, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газар /Ц.Мөнхзул/-т тус тус даалгасугай.

6. Тушаал батлагдсантай холбогдуулан Эрүүл мэнд, спортын сайд, Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгаалал сайдын 2016 оны "Даатгуулагч (иргэн)-ийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг тогтооход баримтлах өвчний жагсаалт, хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь хэмжээ, хугацааг шинэчлэн батлах тухай" А/252/А/74 дугаар хамтарсан тушаалыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД

А.ЦОГЦЭЦЭГ

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН
ХАМГААЛЛЫН САЙД

Н.НОМТОЙБАЯР

Эрүүл мэндийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2017 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдрийн ...АВ9...А112...тоот хамтарсан тушаалын нэгдүгээр хавсралт

ДААТГУУЛАГЧ (ИРГЭН)-ИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН ЧАДВАР АЛДАЛТЫГ ТОГТООХОД БАРИМТЛАХ ЕРДИЙН ӨВЧНИЙ ЖАГСААЛТ, ХУВЬ ХЭМЖЭЭ, ХУГАЦАА

№	Өвчний нэр, үе шат	Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хэмжээ	Хяналтын хугацаа	
1. ХАЛДВАРТ ӨВЧИН				
1.1	А.Амьсгал, бусад эрхтэний сүрьеэгийн шинэ тохиолдлын хүнд, хүндэвтэр хэлбэр	70-79	2 хүртэлх жил	
	Б.Амьсгал, бусад эрхтэний сүрьеэгийн давтан тохиолдлын хүнд, хүндэвтэр хэлбэр	80-89	2 жил	
1.2	Сүрьеэгийн мэнэн, тархмал сүрьеэ	80-90	2 жил	
1.3	Нуруу ясны сүрьеэ, тулгуур эрхтний сүрьеэ, бөөрний сүрьеэ	80-90	2 жил	
1.4	Уушги болон бусад эрхтэнд сүрьеэ өвчний улмаас мэс засал хийлгэсэн	тухайн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдалгүй	70-79	2 хүртэлх жил
		тухайн эрхтний үйл ажиллагааны дутагдалтай	80-89	2 жил
1.5	Амьсгалын ба бусад эрхтний эмэнд тэсвэртэй сүрьеэ /ЭТС/-гийн улмаас эмчлэгдэж байгаа болон эмчилгээний дараах үе	90-100	2 жил	
1.6	Сорвит хөндийт сүрьеэтэй, сэдрэлийн үе, архаг хордлого, хоёр уушги хамарсан зүрх судасны дутагдлын II, III үе	80-90	2 жил	
1.7	Амьсгалын болон бусад эрхтний маш олон эмэнд тэсвэртэй сүрьеэгийн /МОЭТС/ бүх тохиолдол	100	хугацаагүй	
1.8	Сүрьеэгийн улмаас эрхтэн тогтолцооны талаас дахин сэргэхгүй өөрчлөлтөд орсон (менингит, яс үе мөчний сүрьеэ, амьсгал зүрх судасны архаг дутмагшилтай) тохиолдол	80-90	2 жил	
1.9	ДОХ, ХДХВ-ын халдварын 1-4 дүгээр үе шат	80-90	2 жил	
1.10	Бруцеллёз	а/ Тэнцвэр хагас алдсан хэлбэр	50-69	1 жил
		б/ Тэнцвэр бүтэн алдсан боловч өөртөө үйлчлэх чадвартай	70-79	2 жил
		в/ Тэнцвэр бүтэн алдсан өөртөө үйлчлэх чадваргүй	80-90	хугацаагүй
1.11	Хачигт энцефалитын тэнэгрэл, эрхтэн тогтолцооны саажилт	80-90	2 жил	
2. СЭТГЭЦИЙН БОЛОН ЗАН ҮЙЛИЙН ЭМГЭГ				
<i>Сэтгэцийн органик ба шинж тэмдгийн эмгэг /F0/</i>				
Тэнэгрэл (Альцхаймер (F00), Судасны өвчний гаралтай тэнэгрэл (F01), Пик (F02), Хантингтон (F02.2), (F02.3), Халдварын шалтгаант (F02.8), Тархины гэмтэл (F02.8), Эпилепсийн үеийн (F02.8)-ийн тэнэгрэл				
2.1	а/Хэсэгчилсэн тэнэгрэлд орж бусдын асрамж шаардлагатай бол	70-79	2 жил	
	б/Бүрэн тэнэгрэлд орж бусдын байнгын асрамж шаардлагатай бол	80-90	Хугацаагүй	
Тархины гэмтэл ба үйлийн хямрал, бие махбодийн өвчний шалтгаант сэтгэцийн бусад эмгэг (F06.0, F06.1, F06.2, F06.3)				

2.2	Хий үзэгдэл дэмийрэл, кататони, сэтгэл хөдлөлийн хам шинжүүд тод илэрсэн, дахилттай бол	70-79	2 жил
Тархины өвчин, гэмтэл, үйл ажиллагааны хямралын шалтгаант бие хүний зан үйлийн эмгэгүүд (F07.0, F07.8)			
2.3	а/Зан төрхийн мэдэгдэхүйц өөрчлөлттэй эмэнд дарагддаггүй уналт таталттай бол	60-69	1 жил
	б/Зан төрхийн гүнзгий өөрчлөлттэй, эмэнд дарагддаггүй уналт таталттай бол	70-79	2 жил
	в/Зан төрхийн гүнзгий өөрчлөлттэй, ухамсарт ухаан бүрийтэн балартал, солиорол бүхий уналт таталттай бол	80-90	2 жил
Сэтгэц идэвхит эм бодисын шалтгаант сэтгэцийн болон зан үйлийн эмгэг (F10, F11, F12, F13, F14, F15, F16, F18, F19)			
2.4	Архи болон сэтгэц нөлөөт бодисын шалтгаант солиорол /паранойд/ хоорондоо богино хугацааны давтамжтай эсвэл тэнэгрэл илэрсэн бол	70-79	2 жил
Шизофрени, шизофренийн хэв шинжит ба дэмийрэх эмгэг /F2/			
(Шизофренийн хий үзэгдэл дэмийрлийн (F20.0), хүүхдэрхэг (F20.1), кататоник (F20.2), үл ялгагдах(F20.3), шизофренийн дараах сэтгэл гутрал (F20.4), үлдэц шизофрени(F20.5), энгийн (F20.6), хэлбэрүүд, бусад шизофрени (F20.8),Шизофренийн хэв шинжит эмгэг (F21), Байнга дэмийрэх эмгэгүүд(F22)			
2.5	а/Солиорлын шинжүүд тод, шизофренийн бие хүний өөрчлөлтийн шинж бүдэг илэрч, орчиндоо дасан зохицох чадвар буурсан бол	60-69	1 жил
	б/Солиорлын шинжүүд тогтвортой тод илэрч, шизофренийн бие хүний гүнзгий өөрчлөлтөд орж байгаа боловч засрал сайжралд ордог бол	70-79	2 жил
	в/Солиорлын шинжүүд бүдэг буюу үлдэц хэлбэрээр илэрч, шизофренийн бие хүний гүнзгий өөрчлөлтөд орж засрал сайжралд ордоггүй бол	80-89	2 жил
	г/ Өвчний төгсгөлийн үе буюу үлдэц бүхий солиорлын шинжтэй, шизофренийн бие хүний гүнзгий өөрчлөлт тод илэрч, бие даан амьдрах чадваргүй, бусдын хараа хяналт, асрамж шаардлагатай бол	90-100	Хугацаагүй
Шизоаффектив эмгэгийн сэтгэл хөөрөх, гутрах, холимог хэлбэрүүд (F25.0) (F25.1) (F25.2)			
2.6	а/Шизоаффектив эмгэгийн солиорол бүхий сэтгэл хөөрөх, гутрах шинжүүд дахин давтагдан илэрч буй бол	60-69	1 жил
	б/Шизоаффектив эмгэгийн солиорол бүхий сэтгэл хөөрөх, гутрах шинжүүд ээлжлэн тасралтгүй илэрч буй бол	80-90	2 жил
Сэтгэл цочирдлын хоёр туйлт эмгэг /F3/			
Хоёр туйлт сэтгэл цочирдлын эмгэг (F31.2, F31.5, F31.6), Сэтгэл гутрах дахилтат (үечилсэн) эмгэг (F33.1, F33.2, F33.3)			
2.7	а/Сэтгэл цочирдлын хоёр туйлт (сэтгэл хөөрөл, сэтгэл гутрал) эмгэг 6 сараас дээш хугацаанд дахиж буй бол	60-69	1 жил
	б/Сэтгэл цочирдлын хоёр туйлт (сэтгэл хөөрөл, сэтгэл гутрал) эмгэг 6 сараас доош хугацаанд дахиж, олон жилээр үргэлжилж буй бол	70-79	2 жил
Стресстэй холбоотой неврозын болон биеийн хэлбэрийн эмгэгүүд /F4/			
Айдаст сэтгэл түгших эмгэгүүд (F40), Үл ялих зовлонт үзэгдлийн эмгэг (F42), Дасан зохицохуйн эмгэг (F43), Диссоциатив эмгэг (F44), Биеийн хэлбэрийн эмгэгүүд (F45), Мэдрэл сульдах эмгэг (F48.0)			
2.8	а/Эмчилгээний үр дүнд сайжрал авдаг боловч мэргэжлийн ажлаа хийх боломжгүй болсон бол	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
	б/Эмчилгээний үр дүнд сайжрал авахгүй, хоёр жилээс дээш хугацаагаар үргэлжилсэн, ужиг явцтай бол	50-60	1 жил
Насанд хүрэгчдийн бие хүний зан үйлийн эмгэгүүд /F6/			
Бие хүний өвөрмөц эмгэг (F60, F60.1 F60.2 F60.3 F60.4 F60.5 F60.7), Бие хүний бусад эмгэг (F61)			

2.9	Бие хүний эмгэгүүд, эзэнгшил алдагдалт 4-6 сар үргэлжилсэн тохиолдолд	50-60	1 жил	
Оюуны хомсдолын эмгэг /F7/				
Оюуны хөнгөн хомсдол(F70), Оюуны хүндэвтэр хомсдол (F71),Оюуны хүнд хомсдол (F72),Оюуны гүнзгий хомсдол (F73)				
2.10	а/ Оюуны хөнгөн хомсдол (IQ-50-69)/Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 9-12 насны хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/	60-69	1 жил	
	б/ Оюуны хүндэвтэр хомсдол (IQ 35-49) /Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 6-9 насны хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/	70-79	2 жил	
	в/ Оюуны хүнд хомсдол (IQ 20-34) /Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 3-6 насны хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/	80-90	Хугацаагүй	
	г/ Оюуны гүнзгий хомсдол (IQ 20 хүртэл) /Насанд хүрсэн хүний сэтгэл зүйн нас 3 наснаас бага хүүхдийнхтэй ижил түвшний хөгжилтэй/, байнгын гардан асаргаа шаардлагатай бол	100	Хугацаагүй	
2.11	Аутизмын хүрээний эмгэгүүд (F84)	80-90	2 жил	
3. ДОТРЫН ӨВЧНҮҮД				
Зүрхний судасны эмгэгүүд				
3.1	Зүрхний архаг дутагдал (атеросклероз, зүрхний шигдээс, кардиомиопати, артерийн гипертензи, хэрэх, зүрхний төрөлхийн ба бусад олдмол эмгэг хамаарна)	а/ЗАД-ын "С" шат, Диастолын дутагдал, ачаалал даах чадвар буурсан	50-69	1 жил
		б/ЗАД-ын "D" шат, ЦЭД IV, Систолын дутагдал, ачаалал даах чадвар буурсан	80-90	2 жил
3.2	Артерийн гипертензи	а/Бөөрний архаг дутагдлын II үе шат, тархины цусан хангамжийн архаг дутагдал	50-69	1 жил
		б/Бөөрний архаг дутагдлын III үе шат, нүдний угт торлог бүрхэвчийн хаван, ховхролт үүссэн,тархинд цус харваж, саажилт үлдсэн	70-79	2 жил
		в/Хоруу явцтай, бөөрний дээд булчирхайн, бөөрний судасны гаралтай хянагддаггүй хэт өндөр даралт	60-69	1 жил
3.3	Зүрхний ишеми өвчин	а/Ачаалалтай шинжилгээгээр онош батлагдсан. Зүрхний 3 хананд тэжээлийн өөрчлөлттэй, тэдгээрт ТСДЭ шаардлагатай, эсвэл хийсэн ч үр дүнгүй, ТСДО-оор 50-70%-ийн нарийсалтай	50-69	1 жил
		б/ТСДО-оор >70%-ийн нарийсалтай, ТСДМЗ хийлгэсэн, өдөр тутмын амьдралын хэвийн үйл ажиллагаагаа явуулах боломжгүй	70-79	2 жил
3.4	Зүрхний шигдээс	а/Хүндрэлгүй, дунд зэргийн эрсдэлтэй	50-69	1 жил
		б/Хүндрэл илэрсэн, эрсдэлийн зэрэг өндөр байх	70-79	2 жил

3.5	Хүнд хэлбэрийн, түр зуурын муужралт (синкопи) өгдөг хэм алдагдлууд	а/Пароксизмал тахикарди, тосгуур ховдлын хориг III зэрэг, синусын зангилааны сулралын хам шинж, эмийн эмчилгээнд үр дүнгүй тосгуурын жирвэгнээ 12 сарын дотор багадаа 3 удаа муужирч унасан	50-69	1 жил
		б/Электростимулятор тавигдсаны дараах үе	50-69	1 хүртэлх жил
3.6	Халдварт эндокардит	Тархи, зүрх, бөөр, дэлүүнд хүндрэл өгсөн	50-69	1 жил
3.7	Зүрхний төрөлхийн ба олдмол гажиг	а/ Ачааллын хөхрөлттэй: Баруунаас зүүн тийш цусны урсгал илэрсэн, ачаалал ≤ 5 MET	50-69	1 жил
		б/ Тайван үед хөхрөлттэй: Гематокрит $\geq 55\%$, O ₂ -ийн ханамж $< 90\%$, PO ₂ <60 Торр (боломжтой бол)	70-79	2 жил
		в/ Насанд хүрэгсдийн төрөлхийн гажиг засах мэс заслын эмчилгээний дараа (PASP <45 мм.муб)	50-69	1 хүртэлх жил
		г/ Хиймэл хавхлага суулгах мэс заслын эмчилгээний дараа	50-69	1 хүртэлх жил
3.8	Уушгины артерийн анхдагч, хоёрдогч даралт ихсэлт	а/ PASP=45-59мм МУБ	70-79	2 жил
		б/ PASP ≥ 60 мм МУБ	80-90	2 жил
3.9	Хоёр хавтаст хавхлагын унжилт	Хүнд зэрэг, хавхлага солих мэс засал эмчилгээ хийлгэх заалттай тохиолдолд	50-69	1 жил
3.10	Гол судас, том салааны цүлхэн	а/ Хууралтгүй цүлхэн	50-69	1 жил
		б/ Хууралттай цүлхэн	70-79	2 жил
3.11	Захын судасны эмгэг	а/Гүний судасны эмгэг нь босох, суух, өргөх, түлхэх зэрэг ажил хөдөлмөртэй холбоотой үйл ажиллагааны алдагдал үүсгэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Хөлийн гүний венийн судасны эмгэг багадаа 12 сараас доошгүй хугацаагаар үргэлжилсэн, хөлд байнгын хаван, тэжээлийн өөрчлөлттэй	50-69	1 жил
		в/Мөчдийн судасны хагалгааны дараах үе	50-69	1 хүртэлх жил
		г/Хөл эсвэл гарын хурууны үзүүр үхжиж эхлэх үе	70-79	2 жил
		д/Энэ өвчнөөр хөл эсвэл гар аль нэг түвшинд тайруулсан	80-90	хугацаагүй
Ревматологийн өвчнүүд				
3.12	Тогтолцооны улаан чонон яр	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	50-69	1 жил
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр олон эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн ба үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	70-79	2 жил
3.13	Ревматоид артрит	а/Өндөр идэвхжилтэй, олон үений үйл ажиллагаа алдагдсан, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	50-69	1 жил
		б/Өндөр идэвхжилтэй, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг эсвэл түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн ба үйл ажиллагааны	80-90	2 жил

		дутагдал илэрсэн		
3.14	Васкулит	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	50-69	1 жил
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн ба үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	70-79	2 жил
3.15	Тогтолцооны хатуурал	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	50-69	1 жил
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн ба үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	70-79	2 жил
3.16	Дерматомиозит, полимиозит	а/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн боловч үйл ажиллагааны дутагдал илрээгүй	50-69	1 жил
		б/Өндөр идэвхжилтэй, түгмэлээр эрхтэн тогтолцоог гэмтээсэн ба үйл ажиллагааны дутагдал илэрсэн байх	70-79	Хугацаагүй
3.17	Ясны төрөлхийн болон олдмол эмгэгүүд (несовершенный остеогenez, гиперостоз, ясны тэжээл алдагдлын үхжлүүд)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	50-69	1 жил
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	70-79	Хугацаагүй
3.18	Нурууны эмгэгүүд (дорсопати, нуруу гулсах, спондилопати барьцалдаат спондилитын хүндэвтэр хэлбэр.)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	50-69	1 жил
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг эсвэл дотор эрхтний үйл ажиллагааны алдагдал	70-79	Хугацаагүй
3.19	Ясны архаг идээт үрэвсэл (остеомиелит, ясны үхжил, Пажетийн өвчин Яс, ясны чөмөгний үрэвсэл (гэмтлээс) хатуурал, хөндий үүссэн)	а/Мэс заслын эмчилгээ хийлгэсэн боловч биеийн ерөнхий хордлого нэмэгдсэн буюу ясанд эмгэг өөрчлөлт үргэлжилсэн	70-79	2 жил
		б/ Энэ өвчний үед гар, хөл тайрах мэс засал хийгдсэн, хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал III- IV зэрэг	80-89	Хугацаагүй
3.20	Рейно хам шинж	а/Гарын хуруунд трофик өөрчлөлт гарч, цусгүйдэл болж, байнгын өвдөлттэй	50-69	1 жил
		б/Өвчин даамжирч гарын хуруунуудад их хэмжээний үхжил үүсч тайрах мэс засал хийлгэсэн	70-79	Хугацаагүй
3.21	Ясны бүтцийн эмгэгүүд (хүнд хэлбэрийн ясны сийрэгжилт, яс зөөлрөлт, остеит Педжетийн, Реклингхаузен, Бехтеровын өвчин)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	50-69	1 жил
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	70-80	Хугацаагүй

3.22	Мөгөөрсний эмгэгүүд (Легга-Кальве-Пертесийн өвчин, остеохондроз, хондродисплазия, остеодисплазия, остеохондропатия)	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II- III зэрэг	50-69	1 жил
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	70-79	2 жил
3.23	Булчин, шөрмөс, зөөлөн эдийн өвчин	а/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал II-III зэрэг	50-69	1 жил
		б/Хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг	70-79	2 жил
Амьсгалын эрхтний эмгэгүүд				
Уушгины амьсгалах талбайг хязгаарласан эмгэгүүд				
3.24	Амьсгалын эрхтэний гаж хөгжил, дутуу хөгжил, нуруу, цээжний хэнхэрцгийн деформаци, фиброторакс	а/Амьсгалын дутагдал I, цусны эргэлтийн дутагдал "B", Спирографи: VC 56-69% MLV 55-58%, FEV1/VC 74-55%, ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар дунд зэрэг буурч уушгины гемодинамик алдагдах	70-79	2 жил
		б/ Амьсгалын дутагдал II, зүрхний архаг дутагдлын "C" үе шат. Спирографи: VC 50-55%, MLV 51- 54%, FEV1/VC 54-40%, ЭхоКГ: зүрхний баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах;	80-89	2 жил
		в/Амьсгалын дутагдал III, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат Спирографи: VC≤50%, MLV50%, FEV1/VC< 40%, ЭхоКГ: баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах;	90-100	Хугацаагүй
3.25	Уушигны завсрын эдийн эмгэгүүдийн улмаас үүссэн фиброз, хөндий	а/Уушгины фиброз: зөгийн үүрийн шинж, амьсгалын архаг дутагдлын II-III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "C" үе шат	80-89	2 жил
		б/Уушгины фиброз: зөгийн үүрийн шинж, амьсгалын архаг дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат	90-100	Хугацаагүй
Агаар дамжуулах зам ба цулцангийн эмгэгүүд				
3.26	Гуурсан хоолой тэлэгдэх өвчин	а/Эмийн эмчилгээнд үр дүнгүй, мэс засал хийлгэх шаардлагатай, амьсгалын дутагдлын II зэрэг зүрхний дутагдлын "B", "C" үе шат	50-69	1 жил
		б/ГХТӨ 2 талыг хамарсан, мэс засал хийлгэсэн буюу давтан хийлгэх шаардлагатай, амьсгалын дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "C" үе шат илэрсэн	70-79	2 жил
		в/Амьсгалын дутагдлын III зэрэг, уушгины цус алдалтын улмаас цус багадалтын III зэрэг, бөөрний амилоидозын улмаас бөөрний дутагдалын III зэрэг, тураалын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "C", "D" үе шатын аль нэг илэрсэн	80-100	Хугацаагүй
	Гуурсан хоолойн багтраа	а/Дунд зэрэг, амьсгалын дутагдлын I-II зэрэг, хөдөлгөөний хязгаарлалт I зэрэг	50-69	1 жил

3.27		б/Хүнд зэрэг, амьсгалын дутагдлын II-III зэрэг, зүрхний дутагдлын "B", "C" үе шат, гормон эмчилгээний гаж нөлөөний улмаас дотоод шүүрлийн тогтолцооны үйл ажиллагаа алдагдсан (чихрийн шижин, бөөрний дээд булчирхайн дутагдал).	70-79	2 жил
		в/ Маш хүнд зэрэг, эмчилгээний үр дүн муу, амьсгалын дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат, бусад эрхтний талаас органик өөрчлөлт илэрсэн, өөртөө үйлчлэх чадвар алдагдсан.	80-100	2 жил
3.28	Уушигны архаг бөглөрөлт өвчин	а/Амьсгалын дутагдал I зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "B" үе шат, Spiрографи:FEV1 50-79%, FEV1/FVC< 0.7, ЭхоКГ:зүрхний баруун ховдлын агших чадвар дунд зэрэг буурч уушгины гемодинамик алдагдах	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Амьсгалын дутагдал II, цусны эргэлтийн дутагдал "C" үе шат Spiрографи: FEV1 31-49%, FEV1/FVC< 0.7, ЭхоКГ:зүрхний баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах	70-79	2 жил
		в/Амьсгалын дутагдлын III зэрэг, зүрхний архаг дутагдлын "D" үе шат, өөртөө үйлчлэх чадвар алдалт III зэрэг. Spiрографи:FEV1≤30%, FEV1/FVC< 0.7, ЭхоКГ:баруун ховдлын агших чадвар буурч уушгины гемодинамик алдагдах	80-100	2 жил
Хоол боловсруулах эрхтний эмгэг				
3.29	Улаан хоолойн сорвижилт нарийсал, ахалази эзэнгшил алдагдсан үе		50-69	2 хүртэлх жил
3.30	Нарийн бүдүүн гэдэсний эмгэг	а/Кроны өвчний хүнд хэлбэр	50-69	5 хүртэлх жил
		б/Бүдүүн гэдэсний шархлаат үрэвслийн хүнд хэлбэр	50-69	5 хүртэлх жил
3.31	Нойр булчирхайн архаг үрэвслийн дахилтат болон өвдөлттэй хэлбэр		50-69	1 хүртэлх жил
3.32	Элэгний эмгэг	а/Хепатитийн В, Делта вирусийн шалтгаант архаг үрэвсэл /Пег-Интерферон эмчилгээ хийх хугацаанд /	80-89	2 жил
		б/Элэгний цирроз Чайльд-Пьюгийн ангиллаар "А" зэрэг	70-79	2 жил
		в/Элэгний цирроз Чайльд-Пьюгийн ангиллаар "В" зэрэг	80-89	2 жил
		г/Элэгний цирроз Чайльд-Пьюгийн ангиллаар "С" зэрэг	90-100	Хугацаагүй
		д/Порфирины эмгэг, хожуу үеийн арьс, элэгний хэлбэр	50-69	1 жил
		е/Элэгний анхдагч биллиар циррозын эзэнгшил алдагдлын үе	80-90	2 жил
		ё/Аутоиммун хепатит (бусад эрхтэн тогтолцооны өөрчлөлт илэрсэн)	80-90	2 жил
Бөөрний эмгэгүүд				

3.33	Бөөрний түүдгэнцэрийн өвчин	а/Архаг гломерулонефрит /цустай шээх хэлбэр онош эдийн шинжилгээгээр баталгаажсан тохиолдолд/	50-69	1 жил
		б/Архаг анхдагч болон хоёрдогч гломерулонефрит /нефроз, даралттай, холимог хэлбэр/	70-79	2 жил
3.34	Бөөрний судасны эмгэг	Бөөрний судасны төрөлхийн болон олдмол гаж хөгжил, судас дарагдлаас болсон артерийн даралт ихдэлт	50-69	2 хүртэлх жил
3.35	Төрөлхийн болон эрхтэн тогтолцооны өвчин эмгэгийн үед илрэх нефропати	Хоёрдогч нефропати /нефроз, даралт ихсэх, сувганцрын дутагдлын хам шинжтэй хэлбэр/	70-79	2 жил
3.36	Бөөрний дутагдал	а/Цочмог дутагдлын дараах байдал	50-69	1 хүртэлх жил
		б/Бөөрний архаг дутагдал I, II а үе /сийвэнгийн креатенин 200-599 мкмоль/л/	70-79	2 жил
		в/Бөөрний архаг дутагдал II б, III үе /сийвэнгийн креатенин 600 мкмоль/л ба түүнээс дээш/	80-90	2 жил
Дотоод шүүрлийн өвчнүүд				
3.37	Чихрийн шижин хэв шинж II, хүнд зэргийн эзэнгшил алдагдалтай		50-69	1 хүртэлх жил
3.38	Чихрийн шижин хэв шинж I, архаг эзэнгшил алдагдалтай, өсөлтийн хоцрогдолтой		70-79	2 жил
3.39	Чихрийн шижингийн хожуу үеийн хүндрэлтэй	а/Жижиг судасны хүндрэлтэй (ретинопати, нефропати, невропатийн аль нэг шинж илэрсэн бол)	50-69	1 жил
		б/Том судасны хүндрэлтэй /зүрхний шигдээс, тархины цус харвалт, захын артерийн судасны бөглөрөлттэй/	70-79	2 жил
		в/Том ба жижиг судасны хүндрэлийн улмаас /хараа бүрэн алдсан, гемодиализад ордог эсвэл бөөр шилжүүлэн суулгах мэс засал хийлгэсэн, Шаркогийн хөл үүссэн/ эрхтэн тогтолцооны архаг дутагдалтай	80-100	2 жил
3.40	Тархмал хордлогот бахуу	а/Бамбайн хордлогын дунд зэрэг эзэнгшлийн бус үе	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Бамбайн хордлогын хүнд зэрэг эзэнгшлийн бус үе	50-69	1-2 хүртэлх жил
		в/Бамбайн хордлогын хүнд хэлбэр нүд /хүнд хэлбэрийн офтальмопати/ ба зүрхний /тогтвортой хэм алдагдал, цусны эргэлтийн дутагдал/ талаас хүндрэл илэрсэн	70-79	2 жил
		г/Мэс заслын дараах хүндрэлтэй /кальцийн дутагдал гипопаратиреоз, N.recurrens саа/	50-69	1-2 хүртэлх жил
3.41	Гипотиреоз	а/Хүнд хэлбэр буюу микседемийн хаван, перикардит	50-69	1-2 хүртэлх жил
		б/Төрөлхийн хэлбэр оюуны болон биеийн хөгжлийн илэрхий хоцрогдолтой	70-79	Хугацаагүй
3.42	Чихрийн бус шижингийн хүнд хэлбэр		80-90	2 жил

3.43	Өнчин тархины ба бусад шалтгаантай өсөлтийн дааврын дутагдал	а/Биеийн өндөр 131-140 см бол	50-69	1 жил
		б/Биеийн өндөр 130 см буюу түүнээс доош бол	70-79	2 жил
3.44	Адреногениталь хам шинж	а/Энгийн эрших хэлбэр	50-69	1-2 хүртэлх жил
		б/Давс хаях хэлбэр	70-79	2 жил
3.45	Бөөрний дээд булчирхайн архаг дутагдлын хүнд хэлбэр	50-69	1-2 хүртэлх жил	
3.46	Иценко-Кушингийн өвчин ба хам шинжийн хүнд хэлбэр	70-79	2 жил	
3.47	Таргалалт өвчний хүнд хэлбэр (Цус эргэлтийн дутагдал, Пиквикийн хам шинж зэрэг эрхтэн тогтолцооны дутагдал илэрсэн III зэргийн таргалалт)	50-69	1-2 хүртэлх жил	
3.48	Пангипопитиутаризм, гиперпаратиреодизм, феохромоцитома, гипертостеронизм зэрэг ховор тохиолддог дотоод шүүрлийн эмгэгүүдийн хүнд хэлбэр	70-79	2 хүртэлх жил	
Цусны өвчин:				
3.49	Аплазийн цус багадалт, Миелодисплазийн хам шинж	80	2 жил	
3.50	Цус задралын цус багадалт /шөнийн шээсэнд гемоглобин гарах эмгэг, удамшлын микросфероцитоз, аутоиммун цус задрал, таласеммия, гемоглобинопатия	70	2 жил	
3.51	Гистоцитоз (Гошегийн өвчин, макрофагийн эмгэгүүд)	70	2 жил	
3.52	Цус бүлэгнэлтийн эмгэг /Виллебрандын өвчин, Гемофили А ба В/	80	2 жил	
3.53	Дархлалын шалтгаант ялтас цөөрөх эмгэг (Иммун тромбоцитопени)	70	2 жил	
3.54	Цочмог лейкеми	100	2 жил	
3.55	Миелолипролифератив эмгэгүүд: Архаг миелолейкеми, Миелофиброз, Жинхэнэ тромбоцитеми, Жинхэнэ полицитеми (Эритреми)	80	2 жил	
3.56	Лимфолипролифератив эмгэгүүд: /Ходжкины бус лимфом, Ходжкины лимфом, Лимфогрануломатоз Архаг лимфолейкеми/	80	2 жил	
3.57	Парапротеинемийн эмгэг /Түгмэл миелома, Плазмоцитома, Вальденстромийн макроглобулинемия/	80	2 жил	
3.58	Төрөлхийн тромбоцитопатия	70	2 жил	
3.59	Ясны чөмөг, цусны үүдэл эс шилжүүлэн суулгасны дараах үе	90	5 хүртэлх жил	
4. МЭДРЭЛИЙН ӨВЧНҮҮД				
Тархи, нугасны судасны өвчин				
4.1	Тархины харвалтын (инсульт) уршиг үлдэц байдал, судасны мэс заслын урхаг	а/Хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хөнгөн зэргийн талласан саа	50-59	2 хүртэлх жил
		б/Хөдөлгөөн-мэдрэхүйн дунд зэргийн талласан саа, хэл ярианы хөнгөн өөрчлөлт	60-69	1 жил
		в/Хөдөлгөөн-мэдрэхүйн гүнзгий талласан саажил, хэлгүйдэл	70-79	Хугацаагүй
		г/Хоёр талын хөшүүн саажил, хэл яриа, дуу хоолой, залгихуйн өөрчлөлт, танин мэдэхүйн бууралт, тэнэгрэл	80-100	Хугацаагүй
4.2	Нугасны харвалтын (миелоишеми, гематомиели) үлдэц байдал	а/Доод мөчний хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хөнгөн хос саа	50-69	1 жил
		б/Доод мөчний дунд зэргийн хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хос саа	70-79	2 жил

		в/Доод мөчний хүнд зэргийн хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хос саажил, аарцгийн эрхтний хямрал	80-90	Хугацаагүй
		г/Дөрвөлсөн хөшүүн саа, хөнгөн зэргийн	70-79	Хугацаагүй
		д/Хөдөлгөөн-мэдрэхүйн дөрвөлсөн саажил, аарцгийн эрхтний хямрал	80-100	Хугацаагүй
Мэдрэлийн тогтолцооны халдварын шалтгаант өвчнүүд, миелингүйжих эмгэгүүд				
4.3	Тархины бүрхэвч, тархины эдийн үрэвслийн урхаг үлдэц (менингит, энцефалит, менингоэнцефалит)	а/Толгойн архаг өвдөлт, үе үе сэдрэх явцтай, мэдрэлийн бичил тархмал шинжтэй	50-69	1-2 хүртэлх жил
		б/Тархины мэдрүүлийн саа, уналт таталт, тэнцвэрийн өөрчлөлт	70-79	2 жил
		в/Тархи усжилт, тэнцвэргүйдэл, тэнэгрэл, шээс задгайрал	80-100	Хугацаагүй
4.4	Нугасны үрэвсэл (миелит), мэнэнт-нугасны үрэвсэл (менингомиелит), нугасны саа, урхаг үлдэц	а/ Полиомиелитын үлдэц	50	Хугацаагүй
		б/Доод мөчний хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хөнгөн саа	50-59	1 жил
		в/Доод мөчний хөнгөн зэргийн хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хос саа	60-69	1 жил
		г/Доод мөчний дунд зэргийн хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хос саа	70-79	2 жил
		д/Доод мөчний хүнд зэргийн хөдөлгөөн-мэдрэхүйн хос саажил, аарцгийн эрхтний хямрал	80-100	Хугацаагүй
		е/Дөрвөлсөн хөшүүн саа	70-79	2 жил
		ё/Дөрвөлсөн саажил, аарцгийн эрхтний хямрал	80-100	Хугацаагүй
4.5	Тархмал хатуурал, түүнтэй төст эмгэг	а/Сэдрэх явцтай, дунд зэргийн саа, тэнцвэрийн өөрчлөлт	70-79	2 жил
		б/Хараа, хэл ярианы өөрчлөлт, хавсарсан саажил, тэнцвэрийн өөрчлөлт, аарцгийн эрхтний хямрал	80-100	Хугацаагүй
4.6	Тархи нугасны тархмал үрэвслийн(энцефаломиелит) урхаг	а/Тархины мэдрүүлийн саа, мөчдийн хөнгөн зэргийн хөдөлгөөн мэдрэхүйн саа	70-79	2 жил
		б/Залгиур хоолойн саажил, мөчдийн дөрвөлсөн хөдөлгөөн-мэдрэхүйн саажил, татангир, аарцгийн эрхтний хямрал	80-100	Хугацаагүй
4.7	Тэмбүүгийн шалтгаант нугасны хатангир (табес)	а/Тэнцвэрийн өөрчлөлт	50-69	1 жил
		б/Хараа, тэнцвэрийн өөрчлөлт, аарцгийн эрхтний хямрал	70-79	Хугацаагүй
Мэдрэл-булчингийн өвчин				
4.8	Булчин даамжрах сөнөрөл (миодистрофи, миотони)	а/Хөдөлгөөний хязгаарлагдах, булчингийн хатангирал	70-79	2 жил
		б/Хөдөлгөөн үлэмж хязгаарлагдаж, булчин хатангиртсан, татангир, явж чадахгүй, суугаа байрлалтай	80-90	Хугацаагүй
4.9	Нугас-булчин хатангирал (спинал амиотрофи), мэдрэл-булчин хатангирал(неврал амиотрофи)	а/Хөдөлгөөний хязгаарлагдах, булчингийн хатангирал	70-79	2 жил
		б/Хөдөлгөөн үлэмж хязгаарлагдаж, булчин хатангиртсан, татангир	80-90	Хугацаагүй
4.10	Хатангиралт хатуурал	а/Дээд, доод мөчний хатангирт саа, эхлэл үе	70-79	2 жил

		б/Тагнай, залгиур хоолойн саа, мөчдийн хатангирт саажил	80-100	Хугацаагүй
4.11	Булчин сулрал (миастени)	а/Хэсэг газрын байршмал сулрал, сэлгэх явцтай нүдний алим, нүүр, залгиурын саа	70-79	2 жил
		б/Булчингийн тархмал сулрал, булчин сулрах криз	80-100	Хугацаагүй
Хөдөлгөөний тогтолцооны өвчин				
4.12	Паркинсоны өвчин, паркинсонизм	а/Өвчний эхлэл үе, салганалтай	50-69	1 жил
		б/Хөдөлгөөн хомс, салга	70-79	2 жил
		в/Даамжирч, хөдөлгөөн үлэмж хомсдсон	80-90	Хугацаагүй
4.13	Эмгэг хөдөлгөөнтөл (гиперкинез)	а/Мушгирах хөдөлгөөнтөл (торсион дистони)	70-79	2 жил
		б/Бүжил төст хөдөлгөөнтөл (хореа)	70-79	2 жил
		в/Нүүр ам эрүүний хөдөлгөөнтөл	70-79	2 жил
		г/Толгой, хүзүү, гар, хөлийн эмгэг хөдөлгөөнт гаж байрлал	80-90	Хугацаагүй
4.14	Нугас бага тархи, бага тархины тэнцвэргүйдэл (спиноцереберял, церебрал атакси)	а/Тэнцвэрийн өөрчлөлт дунд зэрэг	70-79	2 жил
		б/Тэнцвэр, хэл ярианы өөрчлөлт гүнзгий	80-90	Хугацаагүй
4.15	Гэр бүлийн хөшүүн хос саа	а/Хөшүүн саагийн даамжрал алгуур	50-69	1 жил
		б/Хөшүүн саагийн даамжрал гүнзгийрсэн	70-79	Хугацаагүй
Тархи, нугасны гэмтлийн үлдэц эмгэг				
4.16	Тархи, нугасны гэмтлийн дараах урхаг байдал	а/Тархи эмгэгшлийн хам шинж, толгойн архаг өвдөлт, тархмал бичил органик шинж	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Зан төрх, хэл ярианы өөрчлөлт, танин мэдэхүйн бууралт	50-69	1 жил
		в/Тархи, нугасны мэс заслын дараах урхаг эмгэг /тархины мэдрүүл ба мөчдийн саа, саажил, тэнцвэрийн өөрчлөлт, аарцгийн эрхтний хямрал/	80-100	2 жил
Тархи, нугасны хавдар, хавдар-төст эмгэг				
4.17	Нугас бага тархи, бага тархины тэнцвэргүйдэл (спиноцереберял, церебрал атакси)	а/ Мэс заслын дараах үлдэц, хөнгөн зэргийн өөрчлөлт	50-69	1 жил
		б/ Гүнзгий голомтот өөрчлөлт, уналт таталт	70-79	2 жил
Захын мэдрэлийн өвчин				
4.18	Мөрний сүлжээний саа (мөрний дээд, доод плексопати)	Мөр бугалга, гарын нэг талын хатангирт саа	50-69	1 жил
4.19	Дээд мөчний ганц мэдрүүлийн саа (мононевропати)	а/ Сарвуу, хурууны саа	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Сарвууны саажил, хатангирал, мэдрэхүйн өөрчлөлттэй, эмчилгээнд засралгүй	50-69	1 жил
4.20	Бүсэлхий ууцны сүлжээний саа (бүсэлхийн плексопати)	а/Нэг хөлийн саа, дунд зэргийн	50-69	1 жил
		б/Хоёр хөлийн гүн саажил	70-79	2 жил
4.21	Доод мөчний ганц мэдрүүлийн саа (мононевропати)	а/Нэг талын тавхайн саа	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Хоёр талын тавхай, шилбэний саа	50-69	1 жил

4.22	Олон мэдрүүлийн саа (полинев-ропати)	а/Дөрвөн мөчний хөнгөн үлдэц саа	50-69	1 жил
		б/Дөрвөн мөчний гүнзгий саа	80-90	2 жил
4.23	Гавал тархины мэдрүүлийн дан ба хавсарсан саа (краниал Моно полиневропати)	а/Нүдний хөдөлгөөний саа, зовхи буух, нүд хялрах	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Нүүрний булчингийн саа, хатангир в/Тагнай, залгиур, төвөнхийн саа (гунших, хахаж цацах, хэлгий тультраа, дуугайрал)	50-69	1 жил
4.24	Нугас бага тархи, бага тархины тэнцвэргүйдэл (спиноцереберял, церебрал атакси)	а/Нугасны язгуур мэдрүүлийн дарагдлын радикулопати хам шинж (өвдөлт, рефлекс, мэдрэхүй, хөдөлгөөний хүрээний өөрчлөлт, булчин чангарал, нуруу муруйлт)	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Нугалмын дискийн ивэрхийн шалтгаант өвдөлт бүхий хөлийн тавхайн юуу гарын сарвууны саа (мэс заслын дараах байдал буюу сэргэлт өгөөгүй, аарцгийн эрхтний үйл ажиллагааны хямрал шээс, өтгөн задгайрах эсвэл хоригдох)	50-69	1 жил
Эпилепсийн уналт, таталтын өвчнүүд				
4.25	Эпилепси	а/Уналт цөөн давтамжтай, эмчилгээнд хянагдаж буй тохиолдол	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/Уналт таталтын давтамж хэт олон, зан төрх, ой ухааны өөрчлөлттэй, эпилепсийн үргэлжилсэн таталтад үе үе ордог (2-3 эмэнд) тэсвэртэй	70-79	2 жил
Мэдрэлийн тогтолцооны хөгжлийн гажиг				
4.26	Үлдэц бүхий тархины органик эмгэгшил (энцефалопати)	а/Талласан хөшүүн саа	50-69	1 жил
		б/Доод хөшүүн хос саа	50-69	1 жил
4.27	Тархи, нугасны гаж хөгжил, гидроцефали, нугас хөндийтөл (сирингомиели) Арнольд-Киарын гажиг, ивэрхий	в/Мөчний саажил, татангир, хэл яриа, оюун ухааны хомсдол, уналт таталт	70-79	Хугацаагүй
		Танин мэдэхүй, оюуны хомсдол, мөчний саажил, хатангирал, мэдрэхүйн өөрчлөлт, тагнай, залгиурын саа, шээс задгайрал	80-90	Хугацаагүй
5. НҮДНИЙ ӨВЧИН				
5.1	Нэг нүд нь хэвийн хараатай нөгөө нүдний харах чадал 0,05 буюу түүнээс доош		50-69	1 жил
5.2	а/Хоёр нүдний сайн харж байгаа нүд нь зохих эмчилгээний дараа таарсан шилтэйгээ харах чадал 0,3-0,1 боловч харааны талбайн алдагдалтай		70-79	2 жил
		б/Хоёр нүдний сайн харж байгаа нүд нь зохих эмчилгээ хийгдсэний дараа, таарсан шилтэй, харах чадал 0,06-0,09 боловч хоёр нүдний харааны талбайн алдагдалтай		80-89
5.3	Хоёр нүдний хараа зохих эмчилгээ хийгдсэний дараа, таарсан шилтэй 0,05 буюу түүнээс доош /2,5 м зайд гарын хуруу тоолох төдий/		90-100	Хугацаагүй
5.4	Төрөлхийн өнгөний гажигтай /нүдний өнгөний хараа шаардагдах бүх төрлийн жолооч, нисгэгч, лаборант, зураач болон бусад/, нэг нүд нь хараагүй бол		Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	

6. ЧИХ, ХАМАР, ХООЛОЙН ӨВЧИН				
Сонсгол тэнцвэрийн эрхтэнтэй холбоотой үйл ажиллагааны өөрчлөлт				
6.1	Хоёр чихний сонсгол: Хэнгэргэн хальс нөхсөний дараа дуу дамжуулах хэлбэрээр сонсголын түвшин 41-45 дБ, мэдрэл-мэдрэхүйн ба холимог хэлбэрт /41-55 дБ/ бууралттай бол	50-59	1 жил	
6.2	Хоёр чихний сонсгол: Дуу дамжуулах хэлбэрээр сонсголын түвшин 56-70 дБ, ба мэдрэл-мэдрэхүйн холимог хэлбэрт /56-70дБ/ бууралттай бол	60-69	1 жил	
6.3	Хоёр чихний сонсгол: Дуу дамжуулах, мэдрэл-мэдрэхүйн холимог хэлбэрээр хүнд зэргийн /71-90дБ/ бууралттай бол	70-79	2 жил	
6.4	Олдмол дүлий үед /2 чихний сонсгол 90дБ–ээс дээш бууралттай бол/ хэлтэй бол	80-90	Хугацаагүй	
6.5	Төрөлхийн таг дүлий /хэлгүй бол/	100	Хугацаагүй	
6.6	Вестибуляр гаралтай, эмийн эмчилгээнд сайжирдаггүй, олон дахилттай толгой эргэлт, тэнцвэрийн өөрчлөлт /огилт бөөлжилт, чих шуугих, сонсгол бууралт/	а/Хөнгөн	50	1 жил
		б/Дунд	60	1 жил
		в/Хүнд	70	2 жил
6.7	Чихний мэс заслын дараах байдал	50-69	1-2 хүртэлх жил	
6.8	Хамрын салстын архаг үрэвсэл	а/Хамрын салстын архаг хатингарт үрэвсэл, III үе	60	1-2 хүртэлх жил
		б/Хамрын салстын архаг хатингарт үрэвсэл, IV үе (озен)	70	Хугацаагүй
6.9	Хамрын ухархайн ба гавлын хөндийн хүндрэлийн мэс заслын дараах байдал	70-79	2-3 хүртэлх жил	
6.10	Дууны хөвчийн хоёр талын саа	80-100	Хугацаагүй	
6.11	Нэг чихний гадна, дунд чихний төрөлхийн гажигтай бөгөөд нөгөө чих нь дамжуулах болон мэдрэл-мэдрэхүйн холимог хэлбэрийн 30-40дБ бууралттай бол	50-59	1 жил	
Нүүр амны өвчин				
6.12	Протез хийвч үйл ажиллагаа нь сэргэхгүй болсон эрүү тагнайн гажиг	70-79	Хугацаагүй	
6.13	Шүдний болон гэмтлийн гаралтай эрүүний ясны архаг тархмал идээт-үхжилт үрэвслийн улмаас эрүүний 1/3 эсвэл эрүүний үений толгой эрүүтэй хамт тайрагдаж зажгих, залгих, зуултын үйл ажиллагаа алдагдаж нүүрний хэлбэр өөрчлөгдсөн бол	70-79	2 жил	
6.14	Гэмтлийн улмаас хоншоор ясны Лефор II, III, шанаа ясны биеийн хугарлын үед зажгих, залгих үйл ажиллагаа алдагдаж, нүдний алим ширгэх, нүүрний хэлбэр өөрчлөгдсөн бол	70-79	2 жил	
6.15	Түлэгдлийн улмаас хамрын нүх нарийсах, дээд доод зовхи гадагш эргэх, дээд доод уруулын хэлбэр алдагдах, нүүр муруйх, нүүрний гоо сайхны эрс алдагдалд орсон бол	80-90	Хугацаагүй	
7. МЭС ЗАСЛЫН ӨВЧИН				
Уушигны идээт өвчнүүд				
7.1	Өвчний I үе буюу ерөнхий хордлоготой, өвчин ойрхон хурцдаж удаан үргэлжлэх тохиолдлууд	50-69	1 хүртэлх жил	
7.2	Өвчний III үе буюу биеийн байнгын ерөнхий хордлого илэрхий бөгөөд амьсгалын дутагдал үүссэн бүх биеийн амилойдоз хавсарсан	70-79	1-2 хүртэлх жил	
Гялтангийн идээт архаг үрэвсэл:				

7.3	Гялтангийн хөндийд идээт цоорхой үүссэн биеийн ерөнхий хордлого илэрхий боловч амьсгалын дутагдалгүй	50-69	1 хүртэлх жил
Уушигны хагалгааны дараах байдал			
7.4	Өрөөсөн уушги авахуулсан, биеийн ерөнхий байдал хөнгөн, амьсгалын дутагдалгүй	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
7.5	Үрэвсэл, хагалгааны дараа цээжний гялтангийн наалдац ихээр үүссэн, амьсгалын дутагдал илэрсэн	50-69	1-2 хүртэлх жил
Гэдэсний наалдац өвчин			
7.6	Нарийн, бүдүүн гэдсэнд хагалгаа хийлгэсний дараа ямар нэг хэлбэрийн цоорхой үүсгэсэн хүндрэлээс шалтгаалж тураал үүссэн	70-79	1-2 хүртэлх жил
7.7	Хоёроос дээш удаа гэдэс нь түгжирч хагалгаа хийлгэсэн, үйл ажиллагааны хямралтай	50-69	1 жил
Ходоод, 12 хуруу гэдэсний хагалгааны дараах үе:			
7.8	Хагалгааны дараа хоол боловсруулалт муудаж турж, эцэх бусад хүндрэлтэй	50-69	1-2 хүртэлх жил
7.9	Ходоодоо бүрэн тайруулж, зондоор хооллодог	70-79	Хугацаагүй
Элэг ба нойр булчирхайн өвчнүүд			
7.10	Элэг хатуурах өвчний улмаас дэлүү томорсон, хагалгааны дараах үе (дэлүүний артери бөглөснөөс)	50-69	1 хүртэлх жил
7.11	Элэгний бэтэг хагалгааны дараах идээт хөндий, цоорхой, наалдац үүссэн хүндрэлтэй тохиолдлууд	70-79	1-2 хүртэлх жил
7.12	Элэгний хавдрын улмаас хийгдсэн хагалгаа элэгний судас бөглөх эмчилгээний дараах байдал (хортой, хоргүй) хүндрэл, хордлого	70-79	2 хүртэлх жил
7.13	Элэг уйланхайтах, өвчний хүнд үеийн мэс заслын дараа	50-69	1 хүртэлх жил
7.14	Нойр булчирхайн мэс заслын дараах байдал	70-79	2 хүртэлх жил
7.15	Элэгний үүдэн вен залгах мэс заслын дараах үе	70-79	3 хүртэлх жил
Бөөр, шээс дамжуулах эрхтэний мэс заслын өвчнүүд			
7.16	а/Шээдэг сүвний нарийсалд хоёроос дээш удаа мэс засал хийсэн боловч сүвний нарийсал дахисан, нөхөн сэргээх боломжгүй, умдагны дээгүүр гуурстай тохиолдолд	70-79	Хугацаагүй
	б/Шээс дамжуулах доод замын эмгэг(түрүү булчирхайн томрол, сүвний нарийсал)-ийн улмаас шээсний гаралт саатаж бөөрний дутагдалд орвол	70-79	2 жил
7.17	а/Давсаг, шээлгүүр, шээдэг сүвний хоргүй хавдрын давтан мэс заслын дараах үе	50-69	1 жил
	б/Давсаг авах мэс засал хийлгэсэн, хиймэл давсаг/ бүдүүн, нарийн гэдсээр/-тай гуурстай тохиолдолд	80-100	Хугацаагүй
7.18	а/Давсаг үтрээний цоорхой үүссэн шээс задгайрах	50-69	1 жил
	б/Шээлгүүр үтрээний цорго үүссэн шээс задгайрах	50-69	1 жил
7.19	а/2 бөөрөнд 2 см-ээс дээш чулуутай тохиолдолд, бөөр усжих болон шээлгүүрийн дамжуулах үйл ажиллагааны алдагдлын улмаас дэгээ гуурс (стент) тавиулсан, эсвэл гадна гуурс /нефростом/ тавиулаад байнга солиулдаг тохиолдолд	80-90	2 жил
	б/Бөөр, шээлгүүрт нөхөн сэргээх мэс засал хийсэн боловч өвчин сэдэрсний улмаас байнгын гуурс тавиулсан.	80-90	2 жил
	в/Ганц бөөрөнд мэс засал хийсэн тохиолдолд	80-90	2 жил
Шулуун гэдэсний өвчнүүд			
7.20	Бүдүүн, шулуун гэдэс тайрах хагалгааны дараа гэдэсний цоорхой үүссэн	70-79	1 хүртэлх жил
7.21	Бүдүүн гэдэсний өвөрмөц гаралтай шархлаат үрэвслийн дахилттай, хүндрэлтэй хэлбэр	50-69	1-2 хүртэлх жил
7.22	Парапроктит өвчний улмаас хэд хэдэн удаа хагалгаа хийлгэж байнгын цоорхойтой	50-69	1-2 хүртэлх жил

Хорт хавдрууд				
7.23	Клиник рентген, цитологи, дуран болон бусад шинжилгээнүүдээр онош нь батлагдсан I, II үеийн хорт хавдрууд мэс засал болон өвөрмөц /хими, туяа/ эмчилгээний дараах үе	50-69	2-3 хүртэлх жил	
7.24	Хол, ойрын эрхтэндээ үсэрхийлж III, IV үедээ орсон хорт хавдрууд	80-100	Хугацаагүй	
7.25	Хорт хавдрын улмаас улаан хоолой, уушиг, ходоод, элэг бөөр, шулуун гэдэс зэрэг эрхтэн тайрсан ба авах хагалгаа хийлгэсний дараах байдал	70-79	3-5 жил хүртэлх	
7.26	Туяа эмчилгээ хийлгэж эдгэрсэн боловч эмчилгээний дараах хүндрэлтэй /индурац, тэжээллэгийн шалтгаант эдгэхгүй шархлаа, цорго үүсэх/	70-79	3-5 хүртэлх жил	
7.27	Хавдрыг эмчилсний дараа дахилт, үсэрхийлэл өгөөгүй	50	2-3 хүртэлх жил	
Хоргүй хавдрууд				
7.28	Хоргүй хавдрын улмаас уушиг, ходоод, элэг бөөр, шулуун гэдэс зэрэг эрхтэн тайрах хагалгаа хийсний дараах байдал	50-69	2 жил хүртэлх	
7.29	Эрхтэн шилжүүлэн суулгасан хагалгааны дараах үе	70-79	2-3 жил хүртэлх	
7.30	Хоргүй хавдар, хавдар төст өвчний улмаас орчны эд эрхтэнийг дарсан үйл ажиллагааг алдагдуулсан, өвчтөний биеийн байдал, нас, хавсарсан өвчин, хавдрын байдал зэрэг шалтгаанаас мэс засал хийх боломжгүй тохиолдлууд, тэдгээрийн хүндрэл	50-69	5 хүртэлх жил	
8. ЭХ БАРИХ, ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН ӨВЧИН				
8.1	Төрөх үеийн гэмтэл ба мэс заслын улмаас үтрээ, давсаг, шулуун гэдэсний аль нэгэнд нь цоорхой үүсч өтгөн, шингэнээ барьж чадахгүй болох	50-69	2 хүртэлх жил	
8.2	Төрсний болон мэс заслын дараа аарцаг, умай, хөлний гүний хураагуур судсанд тромбофлейбит болж хүндэрсэн, явц нь архагшин, хурцдах, хийсэн эмчилгээнд засал авахгүй	50	1 хүртэлх жил	
8.3	Умайг бүхлээр эсвэл үтрээн дээгүүр тайрах мэс засал хийгдсэний дараа шээс задгайрах, байнга савирах	50	1 хүртэлх жил	
8.4	Байнгын шаналгаатай эмэгтэйчүүдийн бэлэг эрхтэний болон бусад эрхтэний /шулуун гэдэс, элэг, чацархай/ эндометроз өвчин	50-69	1 жил	
8.5	Хүнд, халуун хортой нөхцөлд ажилладаг зуршсан зулбалт, дутуу төрөлттэй эмэгтэйчүүд	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих		
8.6	Мэс засал хийлгэсний дараа хүнд хэлбэрийн аарцгийн хөндийн эрхтэний унжилт	50-69	1 хүртэлх жил	
9. АРСНЫ ӨВЧИН				
9.1	а/Мөөгөн үлдийн хавдрын болон гүвдрүүт хэлбэр	70	5 хүртэлх жил	
	б/Мөөгөн үлдийн улайралт үе	80	5 хүртэлх жил	
9.2	а/Хайрст үлд, олон жил үргэлжилсэн, тархмал, хөрзөнт, улайралт, үе мөчний хэлбэр	80	2 жил	
	б/Хайрст үлд, олон жил үргэлжилсэн шүүдэст хэлбэр	70	5 хүртэлх жил	
9.3	Жинхэнэ цэврүүтэл, арьс, салстыг тархмалаар гэмтээсэн, 6 сараас дээш хугацаагаар үргэлжилж байгаа	80	5 хүртэлх жил	
9.4	Удамшлын гаралтай арьсны өвчнүүд, хүнд хэлбэр	а/Төрөлхийн цэврүүт хөрс хайлал	80	Хугацаагүй
		б/Загасан хайрстал, тархмал	70	хугацаагүй
		в/Нейрофиброматоз	60	хугацаагүй
		г/Кератодермийн, тархмал ба хязгаарлагдмал	50	хугацаагүй
9.5	Тархмал зангилаат маажуур	50	1 хүртэлх жил	

9.6	Арьсны идээт өвчин, олон дахилтат, ургацагт шархлаат хэлбэр	70	3 хүртэлх жил	
9.7	Мэдрэл харшлын шалтгаант архаг загатнаат арьсны үрэвсэлт өвчнүүд	а/Атопийн үрэвсэл	60	5 хүртэлх жил
		б/Тархмал экзем	60	5 хүртэлх жил
9.8	Дюрингийн өвчин	70	2 хүртэлх жил	
9.9	Пемфигойд /цэврүүшил/	70	3 хүртэлх жил	
9.10	Зээрэнцэг маягийн улаан чонон яр	50	2 хүртэлх жил	
10. ГЭМТЭЛ, СОГОГИЙН ӨВЧИН				
Гавал тархины гэмтэл				
10.1	Тархины хүнд бяцралт, суурь ясны хугарал	80-90	2 жил	
10.2	Гавлын хүнхрээ ясны хугарал, гавлын цоорхой	50-69	1 хүртэлх жил	
10.3	Тархи бяцарч гэмтсэн, тархины аалзан бүрхэвчийн дээр, доор цус хурсан, тархины эдийн гүн дэх цус хуралт	70-79	2 хүртэлх жил	
Атгаал чөмөгний толгойн гаднах ба доторхи хугарал:				
10.4	Атгаал чөмөгний толгойн анатомийн хүзүүний хугарал,/толгойн үхжил үүссэн бол/ үйл ажиллагааны алдагдалтай	50-69	1 хүртэлх жил	
10.5	Атгаал чөмөгний гандан хэсгийн хугарлын бороолоогүй, борооллолт удааширсан, хуурамч үе үүссэн, яс онгойж дутсан, тэжээлийн ба үйл ажиллагааны алдагдалтай	50-69	2 хүртэлх жил	
Атгаал чөмөгний булууны үе дайрсан хугарал				
10.6	Булуу дайрч Т ба Y хэлбэрээр хугараад удсан ба буруу байрлалд бороолж үйл ажиллагаа нь алдагдсан тохойн үений хөдөлгөөний хомсдол үүссэн хугарал	50-69	2 хүртэлх жил	
10.7	Толгойт ёврон, булуу хугараад үений завсарт орж хавчигдсан эсвэл дотор талын товгор хугараад богтосны мэдрэлийг дарснаас гарын үйл ажиллагаа алдагдсан	50-69	1-2 хүртэлх жил	
Шуу, богтосны дээд төгсгөлийн үе дайрсан хугарал				
10.8	Шуу ясны Монтежда, Галейци зөрүүтэй хугарал, мултрал	50-69	1 хүртэлх жил	
10.9	Шууны тэжээл алдагдлын Фолькманы хомсдол, Зудекийн хам шинж	50-69	1 жил	
10.10	Бугуйн жижиг яснуудын /сар ба завь хэлбэрт/ хугарал, бороолоогүй, өвдөлттэй, үйл ажиллагааны алдагдалтай	50-69	2 хүртэлх жил	
Алганы олон шивнүүр ясны хугарал				
10.11	Сарвууны 1, 2, 3 хурууны нугалагч шөрмөсний гэмтлийн үлдэц	50-69	1 хүртэлх жил	
Хүзүүний ясны хугарал:				
10.12	Аман хүзүү, хатан хүзүү бусад хүзүүний шүдэн сэртэн шахагдсан эсвэл дутуу мултараад нугасаа дараагүй бол	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих		
10.13	Сээр, харцага, нурууны нугасаа дараагүй хугарал, нэг буюу 2-3 нурууны их бие шахагдаж эсвэл нум нь хугараад нугасаа дараагүй	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих		
Аарцаг сүүжний ясны хугарал				
10.14	Аарцгийн дээд доод цагираг тасарсан хугарал, мултрал зөрөөтэй бороолж эдгэрсэн, аарцагны хэлбэр алдагдсан	50-69	1 хүртэлх жил	
10.15	Аарцгийн цагираг хагас буюу бүрэн тасарсан хугарал (мальгена хэлбэрийн хугарал)	50-69	1 хүртэлх жил	
10.16	Аарцгийн хөндийн эрхтний гэмтэлтэй хавсарсан нийлмэл хугарлууд	70-79	2 жил	
10.17	Сүүжний тогооны ирмэгийн хугарлын үлдэц	50-69	2 хүртэлх жил	
Дунд чөмөгний хугарал				
10.18	Дунд чөмөгний хүзүү болон гандан хэсгийн хуурамч үе үүсч ясны тэжээл, гишгэх үйл ажиллагаа алдагдсан, мөн эндопротез тавиулсны дараах үе	50-69	1 хүртэлх жил	

10.19	Дунд чөмөгний гандан хэсгийн хугарал /бороо удааширч хөлийн явах, гишгэх үйл ажиллагаа алдагдсан үед/	50-69	2 хүртэлх жил
10.20	Өвдөгний үе доторх хугарал, хагас ба бүрэн мултрал, урд хойд чагтан холбоос, дотор гадна холбоосуудын ужиг гэмтэл	50-69	1 хүртэлх жил
Шилбэ, шагай, тавхайн ясны хугарал			
10.21	Шилбэний 2 яс хугарч зөрөө ихтэй бороолсноос богиносож, тахийж хөлийн тулгуур алдагдсан	50-69	1 хүртэлх жил
10.22	Шаант чөмөгний хуурамч үе үүссэн, бороолоогүй, бороо удааширсан, ясны дутмагшилтай	50-69	1 хүртэлх жил
10.23	Гэмтлийн шалтгаантай шилбэ тавхайн мэдрэл судасны хавсарсан гэмтэлтэй хугарлын үлдэц /Фолькманы хомсдол/	50-69	1 хүртэлх жил
10.24	Шагайн үе дайрсан хугарал, хавчаар яснуудын хугарал, мултрал, шаант тахилзуур ясны үелэмжийн /сендосмоза/ гэмтлийн үлдэц	50-69	1 хүртэлх жил
10.25	Тавхайн жижиг яснууд улны шивнүүрүүдийн хугарал, мултрал буруу бороолсон үед улны хүрээ өөрчлөгдөж үйл ажиллагаа алдагдаж гишгэхэд их эмзэглэлтэй	50-69	6 хүртэлх сар
10.26	Өсгий, шагайн яснуудын зөрөөтэй хугарал буюу мултрал бяцрал /мэдрэл тэжээлийн дутагдал, шархлаатай бол/	50-69	1 хүртэлх жил
Хавирганы ясны хугарал			
10.27	Олон хавирга хугарч зөрөөтэй бороолж эдгэрэх, цээжний хэлбэр дүрс алдагдаж амьсгалын дутагдалтай бол	50-69	1 хүртэлх жил
Түлэнхийн өвчин:			
10.28	III-ын А,Б IV зэргийн түлэгдэл биеийн гадаргуугийн 15-аас дээш хувийг хамарсан тохиолдол	70-79	2 жил
10.29	Түлэнхийн уршгаар гарын эрхий, долоовор, дунд хуруунуудын үйл ажиллагаа нөхөн сэргээх мэс засал эмчилгээнд засагдаагүй болон мухар болсон бол	50-69	1 жил
10.30	3, 4 дүгээр зэргийн түлэнхийн улмаас цоройн суналт багассан, үений хөдөлгөөн хомсдсон, нөхөн сэргээх мэс засал эмчилгээнд засагдаагүй бол	70-79	2 жил
10.31	Биеийн гадаргууны 18 хувиас бага талбайтай 3, 4 дүгээр зэргийн түлэгдлийн улмаас гар, хөл, хүзүү, толгойн хөдөлгөөнийг эрс хязгаарласан нөхөн сэргээх мэс засал эмчилгээнд засагдаагүй бол	50-69	1 жил
Том үений хөдөлгөөн алдагдалт			
10.32	Нуруу гулсалтын хүнд хэлбэрийн үед нуруу 0.5 мм-ээс дээш гулсалт ба нугасны суваг нарийссан тохиолдолд	50-69	1 жил
10.33	Том үе /өвдөг, түнх, мөр, тохой, шагай/ буруу байрлалд хөдөлгөөнгүй бороолж үйл ажиллагаа нь их хэмжээгээр алдагдсан, өвчний хүнд хэлбэр	70-79	2 жил
10.34	Дунд чөмөгний хүзүүний өнцөг багасалтын хүнд хэлбэр нуруу хотойлттой, хөл богиносолт, өвдөлттэй хавсарсан тохиолдолд	50-69	1 жил
10.35	Түнхний төрөлхийн мултралын үед үений хэлбэр хөдөлгөөн алдагдах өвчний шинж тэмдэгтэй, нуруу, аарцагт өөрчлөлт орсон тохиолдолд	50-69	1 жил
Тайралтууд			
Хөлний тайралтууд			
10.36	Шилбэ аль нэг түвшинд мухар	1 тал	Хугацаагүй
		2 тал	Хугацаагүй
10.37	Гуя аль нэг түвшинд мухар бол	1 тал	Хугацаагүй
		2 тал	Хугацаагүй
10.38	Хөлийн хуруунууд тайрагдсан тулах эрхтний үйл ажиллагаа хүндээр алдагдсан	1 тал	1 жил
		2 тал	Хугацаагүй

10.39	Түнхний үеэр тайрагдсан	1 тал	70-79	Хугацаагүй
		2 тал	90-100	
10.40	Хөлийн тавхай Шпорын үеэр, Лисфранкийн үеэр тайралт хийгдэж мухар болсон тохиолдолд	1 тал	50-69	Хугацаагүй
		2 тал	70-79	
Гарын тайралтууд:				
10.41	Нэг гар аль нэг түвшинд мухар		50-69	Хугацаагүй
10.42	Нэг гар аль нэг түвшинд мухар, нөгөө гарын үйл ажиллагаа хязгаарлагдсан		70-79	Хугацаагүй
10.43	Хоёр гар аль нэг түвшинд мухар		80-90	Хугацаагүй
10.44	Гарын эрхий хуруу угийн үеэр эсвэл нэг гарын бусад 2 болон түүнээс дээш хуруу 2 дугаар үеэр тайрагдсан тохиолдол	1 тал	50-69	Хугацаагүй
		2 тал	70-79	
10.45	Мөр тохой, өвдөгний дурангийн хагалгааны дараах үе		50-69	6 хүртэлх сар
10.46	а/Мөр, түнх, тохой, өвдөг, шагайн хиймэл үе хийлгэсний дараах үе		50-69	1 хүртэлх жил
	б/Мөр, түнх, тохой, өвдөг, шагайн хиймэл үе хийлгэсний дараа үйл ажиллагаа сэргээгүй эсвэл хүндрэл өгсөн тохиолдолд		50-69	1 жил
10.47	Мөрний үеэр байрандаа хөших, мөр эргүүлэгч нударга булчингийн ужиг гэмтэл		50-69	1 жил
10.48	Шууны болон дундын богтны мэдэрхүй болон хөдөлгөөний гүнзгий өөрчлөлттэй архаг гэмтэл 0-2 балл		50-69	1 жил

Тайлбар:

“... хүртэлх жил” гэснийг тухайн заалтад заагдсан хүртэлх хугацаагаар энэ жагсаалт мөрдөгдөж эхэлсэн өдрөөс эхэлж хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоож, сунгахыг хэлнэ.

“...1 жил; 2 жил” гэснийг тухайн заалтад заагдсан хугацаагаар хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг тогтоож, сунгахыг хэлнэ.

----- оОо -----

Эрүүл мэндийн сайд, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2017 оны 1 дүгээр сарын 26-ны өдрийн А139, А14 тоот хамтарсан тушаалын хоёрдугаар хавсралт

ДААТГУУЛАГЧ (ИРГЭН)-ИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН ЧАДВАР АЛДАЛТЫГ ТОГТООХОД
 БАРИМТЛАХ "МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН ӨВЧНИЙ ЖАГСААЛТ,
 ХУВЬ ХЭМЖЭЭ, ХУГАЦАА"

№	Өвчний нэр, үе шат	Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хэмжээ	Хяналтын хугацаа	
1. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН УУШГИ ТООСЖИХ ӨВЧИН				
<i>Уушги тоосжих өвчин</i>				
1.1	Уушги тоосжих өвчний I үе	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил	
1.2	Уушги тоосжих өвчний I үе, амьсгалын дутагдлын I үе, уушгин зүрхний хам шинж I үе	41-59	1 жил	
1.3	Уушги тоосжих өвчний I үе, амьсгалын дутагдлын II үе, уушгин зүрхний хам шинж I-II үе, уушги тэлэгдэлт, сүрьеэ	60-69	1 жил	
1.4	Уушги тоосжих өвчний II үе, амьсгалын дутагдлын II-III үе, уушгин зүрхний хам шинж II үе, уушги тэлэгдэлт /сүрьеэ, гялтангийн наалдац, гялтангийн зузаарал/	70-80	1 жил	
1.5	Уушги тоосжих өвчний III үе, амьсгалын дутагдлын III үе, уушгин зүрхний хавсарсан дутагдал, уушги тэлэгдэлт, /сүрьеэ, гялтангийн наалдац, гялтангийн зузаарал/	81-90	2 жил	
<i>Тоосжилтын болон хордлогын шалтгаант гуурсан хоолойн архаг үрэвсэл</i>				
1.6	Тоосжилтын болон хордлогын шалтгаант гуурсан хоолойн архаг үрэвсэл, амьсгалын дутагдлын I үе	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил	
1.7	Тоосжилтын болон хордлогын шалтгаант гуурсан хоолойн архаг үрэвсэл, амьсгалын дутагдлын I үе, уушгин зүрхний хам шинж I үе	41-55	1 жил	
1.8	Тоосжилтын болон хордлогын шалтгаант гуурсан хоолойн архаг үрэвсэл, амьсгалын дутагдлын II үе, уушги тэлэгдэлт, уушгин зүрхний хам шинж II үе	56-69	1 жил	
1.9	Тоосжилтын болон хордлогын шалтгаант гуурсан хоолойн архаг үрэвсэл	а/Амьсгалын дутагдлын II-III үе, уушги тэлэгдэлт, уушгин зүрхний хам шинж III үе, сүрьеэ, гялтангийн наалдац, гялтангийн зузаарал, зүрхний архаг дутагдлын С үе	70-75	2 жил
		б/Амьсгалын дутагдлын II-III үе, уушги тэлэгдэлт, уушгин зүрхний хам шинж III үе, сүрьеэ, гялтангийн наалдац, гялтангийн зузаарал, зүрхний архаг дутагдлын Д үе	76-85	2 жил
<i>Тоосжилт, харшил, хордлогын шалтгаант багтраа</i>				
1.10	Тоосжилт, харшил, хордлогын шалтгаант багтраа өвчний хөнгөн хэлбэр	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил	
1.11	Тоосжилт, харшил, хордлогын шалтгаант багтраа өвчний дунд хэлбэр	а/Уушгин зүрхний дутагдлын I-II үе	41-50	1 жил
		б/Уушгин зүрхний дутагдлын II үе зүрхний архаг дутагдал С үе	51-69	1 жил
	Тоосжилт, харшил, хордлогын шалтгаант багтраа өвчний хүнд	70-80	2 жил	

1.12	хэлбэр, уушгин зүрхний дутагдлын II-III үе зүрхний архаг дутагдал Д үе				
2. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН ХОРДЛОГЫН ӨВЧНҮҮД					
Химийн бодисын архаг хордлогын улмаас үүсэх эмгэг					
2.1	Металлын хордлого (Т 56) Хар тугалга, мөнгөн ус, хром, кадми, зэс, цайр, цагаан тугалга, берилли, тэдгээрийн нэгдэлүүд, бусад металлууд	Хөнгөн	а/Буйл хөөж хөхөвтөр болох, амны хөндий шархлах, аманд металл амтагдах, шинжилгээнд ретикулоцитоз 25% хүртэл ихсэх шээсэнд 1г креатининд ноогдох дэльта-амино левулинийн хүчил 15 мг хүртэл ихсэх, копропор-фирин 300 мг хүртэл ихсэх мөнгөн ус 0,02-0,05 мг/л	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих 40	1 жил
		Дунд	б/Мэдрэл сульдалын хам шинж, захын мэдрэлийн олон эмгэг шинжүүд цус багадалт, шүд сулрах, сэтгэлээр унах, хараа муудах	41-55	1 жил
			в/Дээрх шинжүүд, диэнцефалопатийн шинжүүд, хий юм харах, шинжилгээнд ретикулоцитоз 40 % хүртэл ихсэх шээсэнд 1г креатининд ноогдох дэльта-амино левулинийн хүчил 25 мг хүртэл ихсэх, копропорфирин 500 мг хүртэл ихсэх мөнгөн ус 0,02-0,09 мг/л	56-69	1 жил
Хүнд	г/Хордлогын шалтгаант энцефалопати, тэнэгрэлийн шинжүүд, олон эрхтэн хавсарсан архаг дутагдал, бодисын солилцооны түгээмэл хямрал гэдэс хүчтэй базлалтын эмгэг глауком, нистагм, гар байнгын чичиргээнтэй, шинжилгээнд ретикулоцитоз 40% -с дээш ихсэх шээсэнд 1г креатининд ноогдох дэльта-амино левулинийн хүчил 25 мг дээш ихсэх, копропорфирин 500 мг дээш ихсэх	70-90	2 жил		
2.2	Идэмхий бодисын хордлого (Т 54) Фенол, фенолын уламжлалууд, бусад идэмхий органик бодисууд, идэмхий хүчил, хүчил төст нэгдлүүд, идэмхий шүлт, шүлт төст нэгдлүүд	Хөнгөн	а/Мэдрэл, хоол боловсруулах эрхтний архаг үрэвсэл, уушги ба гуурсан хоолойн үрэвсэл, зүрх судас, цусны тогтолцооны өөрчлөлтүүд, арьсны загатнаа	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих 40	1 жил
		Дунд	б/Дээрх шинжүүд мэдрэл сульдалын хам шинж, тураал, шүд суларч буйл үрэвсэх, цус гоожих, ходоод, гэдэсний шархлаа үүссэн	41-55	1 жил
		Хүнд	в/Уушгины пневмосклероз, хордлогын шалтгаант энцефалопатийн, шинж	56-69	1 жил

			илэрсэн		
			г/Энцефалопати, олон эрхтний архаг өөрчлөлт, дутмагшил, бодисын солилцооны түгээмэл хямрал	70-80	2 жил
Ароматик бодисуудын хордлого					
2.3	Ханасан ба үнэрт нүүрс устөрөгчийн галогены уламжлалын хордлого (Т 53) Тетрахлорт нүүрстөрөгч, хлороформ, трихлорэтилен, тетрахлорэтилен, дихлорометан, хлорфторт нүүрстөрөгч, бусад ханасан нүүрс устөрөгчийн галогенууд, бусад үнэрт нүүрс устөрөгчийн галоген	Хөнгөн	а/Мэдрэл, хоол боловсруулах эрхтэн, зүрх судас, цусны тогтолцооны өөрчлөлтүүд, биологийн шингэнд хорт бодисууд илрэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		Дунд	б/Дээрх шинжүүд, олон эрхтний архаг өөрчлөлт илэрсэн	41-55	1 жил
			в/Арьсны архаг үрэвсэл, тууралт, цусны системийн өөрчлөлтүүд, анеми, зүрх судас, ходоод, гэдэс, цуллаг эрхтнүүдийн үйл ажиллагааны архаг дутмагшил, мэдрэл-сэтгэцийн хямрал, миелополиневропати	56-69	1 жил
Хүнд	г/Элэг, бөөр, зүрх, судасны олон эрхтэн хавсарсан архаг дутагдал, цусны эсүүдийн гүнзгий өөрчлөлт, мэдрэл-сэтгэцийн өөрчлөлт, хүнд хэлбэрийн арьсны эмгэгүүд, хордлогын шалтгаант энцефалопати, энцефалопатийн үеийн уналт, бодисын солилцооны түгээмэл хямрал	70-85	2 жил		
Цочроогч, боогдуулагч бодисын /хий, уур/ хордлого					
2.4	Хий ба ууршилтгай цочроогч, боогдуулагч бодисуудын хордлого (Т 59) азотын исэл, хүхрийн давхар исэл, формальдегид, аммиак нулимс асгаруулагч хий, хлор, фтор, фторт устөрөгч, хүхэрт устөрөгч, нүүрстөрөгчийн давхар исэл, бусад хий, утаа, уур	Хөнгөн	а/Амьсгалын дээд зам, нүдний салст цочролын шинжүүд, хуурай ханиах, сөөх, хамар залгиур хуурайших, хорсох, биологийн шингэнд хорт бодисууд илрэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		Дунд	б/Риноларинго-фарингит, трахеобронхит, блефароспазм, мэдрэл сульдлын хам шинж, зүрх судасны архаг өвчнүүд, арьсны загатнаа, ходоод гэдэсний үрэвсэл	41-55	1 жил
			в/Хордлогын шалтгаант бронхит, багтраа, пневмосклероз, амьсгалын дутагдал, цусны системийн өөрчлөлтүүд, мэдрэлийн хэсэгчилсэн голомтот шинжүүд, элэг, бөөрний архаг үрэвсэл	56-69	1 жил

		Хүнд	г/ Хордлогын шалтгаант уушги тэлэгдэлт, уушгины хаван, хордлогын шалтгаант дисциркуляторный энцефалопати, олон эрхтний архаг хавсарсан дутмагшил, бодисын солилцооны түгээмэл хямрал	70-85	2 жил
Пестицидийн хордлого					
2.5	Пестицидийн хордлого (Т60) Органик фосфат ба карбамат агуулсан шавьж устгагчууд, гербицид, фунгицид, родентицид, бусад пестицидүүд	Хөнгөн	а/Астеновегетатив хам шинжүүд, хоол боловсруулах эрхтэн, зүрх судас, цусны системийн өөрчлөлтүүд, биологийн шингэнд хорт бодисууд илрэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		Дунд	б/Мэдрэл сульдлын хам шинж, микроорганик шинжүүд, элэг, бөөрний архаг үрэвсэл арьсны загатнаа	41-55	1 жил
			в/Мэдрэл-сэтгэцийн хам шинж, диэнцефалитийн шинжүүд, элэгний хатуурал, дотоод шүүрлийн булчирхайн өөрчлөлтүүд, амьсгалын дутагдал, багтраа, пиодермит, полиневрит	56-69	1 жил
		Хүнд	г/Элэгний хатуурлын декомпенсацийн үе шат, бөөрний дутагдал, зүрх судасны дутагдал, хордлогын шалтгаант дисциркуляторный энцефалопатийн шинж	70-90	2 жил
2.6	Бусад органик бус бодисын хордлого (Т 57) Хүнцэл, фосфор, марганц, тэдгээрийн нэгдлүүд, устөрөгчийн цианид, бусад органик бус нэгдлүүд	Хөнгөн	а/Мэдрэл сульдалын хам шинж, хоол боловсруулах эрхтэн, зүрх судасны өвчнүүд, биологийн материалд хорт бодисууд илрэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		Дунд	б/Хордлогын шалтгаант элэгний үрэвсэл, бөөр, уушги, зүрх судасны системийн өөрчлөлт, цусны шинжилгээний өөрчлөлтүүд, цус багадалт	41-55	1 жил
			в/Ходоод, гэдэсний шархлаа, элэгний хатуурал, цусны эсүүдийн гүнзгий өөрчлөлтүүд, бамбай булчирхайн эмгэг, тархины хэсэгчилсэн голомтот шинжүүд, паркинсонизмын шинжүүд	56-69	1 жил
		Хүнд	г/Паркинсонизмийн хүнд хэлбэр, бамбай булчирхайн хүндрэл, архаг цус багадалт, бусад эрхтэн системийн хавсарсан дутмагшил, дисциркуляторный-энцефалопатийн шинжүүд, ходоод, гэдэсний хавдар,	70-90	2 жил

			элэгний цирроз декомпенсацийн үед орох, геморрагийн шинж		
2.7	Угаарын хийн хордлого (Т 58)	Хөнгөн	а/Толгой өвдөх /дух шанаагаар/, чамархай лугших, толгой эргэх, ядрах, тэнцвэр алдагдах гуйвах, цусанд карбоксигемоглобин 20-30 % болох	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		Дунд	б/Хөдөлгөөний эвсэл алдагдах, хөдөлгөөн сулрах, ухаан алдах, унтамхай болох, нүүрээр ягаан улаан толбо гарах, бөөлжих нь нэмэгдэх, нүүр их биеийн булчин жирвэгнэх	41-55	1 жил
			в/Дээрх шинжүүд хүндрэх, ухаангүй болох, диэнцефалийн криз өгөх, Цусанд карбоксигемоглобин 30-35%	56-69	1 жил
		Хүнд	г/Танин мэдэхүйн гүйцэтгэл буурах, диэнцефалийн криз өгөх	70-75	2 жил
д/Ухаан бүрэн алдаж комд орох, мөчүүд хөхрөх, удасны цохилт 100-120 хүрэх, булчин хөшиж чангарах, даралт буурах, таталт өгөх, Карбоксигемоглобин 35 -50% хүрнэ.	80-90		2 жил		

Органик хүчлүүд ба түүний нэгдэлүүд

2.8	Органик уусгагчууд (Т52) Шатахууны нэгдлүүд, бензин, бензиний нэгдлүүд, толоул, ксилол ,нафталингликол, кетон, бусад органик уусгагчууд	Хөнгөн	а/Хоол боловсруулах эрхтний хөнгөн хямрал, элэг бөөрний архаг үрэвсэл, уушги, гуурсан хоолой, арьс салстын үрэвсэл	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		Дунд	б/Дээрх шинжүүд, мэдрэл сульдал, тураал, цусны тогтолцооны өөрчлөлт илрэх	41-55	1 жил
		Хүнд	в/ходоод гэдэсний түгжрэл, сорвижилтын эмгэгүүд, тураал, арьс салстын архаг хүндрэлт өвчнүүд	56-69	1 жил
			г/Тархины хүнд хэлбэрийн өөрчлөлт, бодисын солилцооны түгээмэл хямрал, олон эрхтний дутмагшил	70-90	2 жил

3. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН АРСНЫ ХАРШИЛТ ӨВЧИН

3.1	Эм, химийн сэдэрэгч бодис, будах, тослох материал, металл, нефтийн бүтээгдэхүүнээс үүссэн харшлын гаралтай байнга дахидаг арьсны өвчнүүд		Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 50	1 жил
3.2	Ажил мэргэжилтэй холбоотой нарны илч, хэт халуун, хүйтэн, цахилгаан соронзон орны нөлөөлөл, цацраг идэвхт туяатай байнга ажилласнаас үүссэн арьсны өвчнүүд		Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
3.3	Дээрх арьсны харшилт өвчнүүд хүндэрч архагшсан хүндрэл үүссэн	а/Полиаллергийн хэлбэрт шилжсэн, эмчилгээнд засал авахгүй, эмийн эмчилгээ тохирохгүй болсон, харшилын өвчний дахилт ойрхон өгдөг	51-60	1 жил

		б/Дархлааны тогтолцооны илэрхий өөрчлөлт үүссэн, цусны шинжилгээнд тогтвортой өөрчлөлт орсон, арьсны харшилын байнгын сэдрэлттэй	61-65	1 жил
4. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН НҮДНИЙ ӨВЧИН				
4.1	Мэргэжилтэй холбоотой салстын архаг үрэвсэл нулимсны хүүдийн архаг үрэвсэл		Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
4.2	Мэргэжилтэй холбоотой нүдний болорын хатуурлын эмгэг	а/ Нэг нүдний	40	1 жил
		б/ Хоёр нүдний	41-55	1 жил
4.3	Мэргэжилтэй холбоотойгоор харааны мэдрэлийн хатангиршил	а/ Нэг нүдний	56-69	1 жил
		б/ Хоёр нүдний	70-90	2 жил
4.4	Мэргэжилтэй холбоотой нүдний эвэрлэг бүрхүүлийн архаг үрэвсэл болон сөнөрлийн өөрчлөлтүүд	а/ Эвэрлэг бүрхүүлийн архаг үрэвсэл	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	
		б/ Эвэрлэг бүрхүүл цоорох, сорвижих	40-49	1 жил
4.5	Мэргэжилтэй холбоотой нүдний торовчийн эмгэг	а/Нэг нүдний хараа 0.03 хүртэл, захын хараа 10 хүртэл буурах	50-69	1 жил
		б/Хоёр нүдний хараа муу сайн хардаг нүд нь 0.03-аас доош буурах, захын хараа бүх талаасаа 10-аас дээш нарийсах, харааны мэдрэл хатангирших	70-80	2 жил
4.6	Мэргэжилтэй холбоотойгоор нүдний дотоод даралт ихсэлт, /шилэнцрийн эмгэг, нүдний хараа муудах, глаукоми, астинопия, миопи/	а/Хараа муудах, шилэнцрийн бүдэгшил	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ Торлогийн хууралт	41-60	1 жил
5. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН МЭДРЭЛИЙН ӨВЧНҮҮД				
Доргионы өвчин				
5.1	Хэсгийн, ерөнхий, хавсарсан доргион	а/ I үе Дээд мөчний полиневропати, мэдрэхүй, вегетатив өөрчлөлт, дээд мөчний хялгасан судасны тонусын алдагдал, ачаалалтай ажиллах буюу даарсан үед гар цайрах, шөнийн өвдөлт илрэх, хүйтний сорил	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих 40	1 жил
		б/ II үе дээд мөчинд өвдөлт мэдрэхүйн шинж байнга илрэх, дунд мэдрэлийн дарагдлын шинж, мэдрэхүйн алдагдал тод илэрч, вегатодистони, астени, "Паля" шинж, гарын дулаан буурч, жижиг үений хэлбэр алдагдах, булчингийн хатангаршил, нурууны нугаламуудын остеоартроз, остеохондроз, спондилопати үүсэх	41-65	1 жил
		в/ III үе судасны агшилт байнгын дахилттай болж, мэдрэхүйн тэжээлийн өөрчлөлт гүнзгий илрэх, мэдрэлийн ёзоор цочрол, дарагдлын хам шинж, Рейно шинж илрэх, гипоталамусын	70-80	2 жил

		хямрал, ангиодистони хямрал тархи болон зүрхний титэм судсанд илрэх, хүнд үед дисциркуляторный энцефалопатийн хам шинж, бэлгийн үйл ажиллагаа сулрах, доргионы мэдрэхүй буурах			
5.2	Цахилгаан соронзон талбай, лазер, радио долгионы нөлөөллөөс үүсэх өвчин	Хөнгөн	а/Вегетатив мэдрэлийн хямрал ихтэй астени, нойргүйдэл, захын мөчний салгалалт, хэт цочромтгой, зүрх судасны тогтолцооны хямрал	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 45	1 жил
		Дунд	б/Мэдрэлийн системийн голомтот шинжүүд, зүрх судасны дутагдлын хам шинж, энцефалопати, ой санамж эрс муудах, нүдний болор цайх, арьсны уян хатан чанар алдагдах, дерматит үүсэх, хумс хугарамтгай болох	46-69	1 жил
		Хүнд	в/Хүнд хэлбэрийн астени, вазопати, диэнцефалийн хямрал, сэтгэл хөдлөл буурч, уналт, бамбай булчирхайн хямралууд илэрсэн, гипохромный анеми	70-80	1 жил
5.3	Нурууны спондилопати (остеохондроз, спондилёз, спондилоартроз, нугалмын жийргийн ивэрхийн шалтгаант компрессионно-ишемический синдром хүзүү, сээр, бүсэлхий, ууцны хэсгийн радикулопати) дээд, доод мөчний мэдрэлийн язгуурын өвдөлт, дарагдлын хамшинж	а/Тогтмол биш өвдөх, үе үе хөдөлгөөн хязгаарлагдах, бадайрах, вегетатив өөрчлөлт илрэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил	
		б/Өвдөлтийн шинж жилд 2-3 удаа дахилттай, булчингийн чангарал, өвдөлт болон вегататив өөрчлөлтүүд байнга илрэх	41-55	1 жил	
		в/Язгуур мэдрүүлийн дарагдлын шинжтэй, булчингийн зангирал, нурууны муруйлттай, өвдөлт, рефлекс, мэдрэхүйн хүрээний түвшингийн өөрчлөлттэй	56-69	1 жил	
		г/Мэс заслын эмчилгээний дараах язгуур мэдрэлийн гаралтай саатай, бага аарцгийн эрхтний хүнд зэргийн үйл ажиллагааны алдагдалтай	70-80	2 жил	
6. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН ЧИХ ХАМАР ХООЛОЙН ӨВЧНҮҮД					
6.1	Шуугианы гаралтай сонсгол бууралт Н83.3	а/Шуугианы гаралтай сонсгол бууралт II үе	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	1 жил	
		б/Шуугианы гаралтай сонсгол бууралтын III үе	45-65	1 жил	
		в/Шуугианы гаралтай сонсгол бууралтын IV үе	70-80	1 жил	
6.2	Дууны эрхтэний эмгэг J38 J38.0	а/Дууны хөвчийн үйл ажиллагааны алдагдалтай	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	1 жил	
		б/Дууны хөвчийн хэсэгчилсэн саатай	45-59	1 жил	
		в/Дууны хөвчийн хоёр талын саатай	60-70	1 жил	

		г/Дууны хөвчийн хавдар	71-90	1 жил
6.3	Мэргэжлээс шалтгаалсан амьсгалын дээд замын өвчлөл J31 J34.8	а/Хамар, залгиур, төвөнхийн архаг хатингаршсан үрэвсэл	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих	1 жил
		б/Хамрын таславчинд цооролт үүссэн	45-60	1 жил
		в/Мэргэжлээс шалтгаалсан амьсгалын дээд замын хавдар	61-90	1 жил
7. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН ТУЯАНЫ ӨВЧИН				
А. Радио идэвхт бодис болон Рентген туяанаас үүссэн туяаны өвчин				
7.1		а/ I үе. Астеновегетатив хам шинжүүд диспепси, ходоодны шүүрэл багасах, эрэгтэй хүнд импотенци, эмэгтэй хүнд өндгөвчний үйл ажиллагаа хямрах, захын цусанд лейкопени $3.0 \cdot 10^9$ /л хүртэл буурах, тромбоцитопени, нейтрофил эс хордлогын мөхлөгтэй, цусархаг хам шинж бага зэрэг илрэх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ II үе. Судасны дистони, астеновегетатив хам шинжүүд үс унах, хумсны өөрчлөлт, диэнцефалийн криз өгөх, богино хугацаанд ухаан алдах, бүх биеийн гипергидроз, пароксизмал тахикарди, бие чичрэх, цус шүүрэмтгий болох, цусархаг хам шинжүүд, ходоод гэдэсний шүүрэл буурах, хордлогын гепатит, захын цусанд лейкопени $2.5 \cdot 10^9$ /л хүртэл буурах, нейтропени, лимфоцитопени 3 г/л хүртэл буурах, тромбоцитопени, нейтрофил эс хордлогын мөхлөгтэй, цусны чөмөгний шинжилгээнд бүх эгнээний гипоплази илэрсэн	41-65	1 жил
		в/ III үе. Цус төлжилт дарангуйлагдсан, мэдрэлийн тогтолцооны хүнд зэргийн өөрчлөлт их, байнгын нойргүйдэл, толгой эргэх, дотор муухайрах, ой тогтоолт буурах, цусархаг хам шинжүүд, салстад шархлаат некрозын өөрчлөлт, үс халцрах, дотоод шүүрлийн булчирхайн үйл ажиллагаа хямрах, захын цусанд лейкопени $1.0 \cdot 10^9$ г/л хүртэл буурах, нейтропени, лимфоцитопени 3 г/л-ээс буурах, тромбоцитопени, гиперхромный цус багадалт, сепсис	70-80	2 жил
8. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН МЭС ЗАСЛЫН ӨВЧНҮҮД				
8.1	Доод мөч, хэвлий, аарцгийн эрхтний хөх судас өргөсөх өвчин	а/ I үе: доод мөч, аарцгийн эрхтний судасны мэдэгдэхүйц тэлэгдэлтийн үе судасны өргөсөлт зангилаа үүссэн	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ II үе: дээрх өөрчлөлтүүд болон гүний судсанд үечилсэн бөглөрөлт өгч, хэсгийн байдалтай хавагнах, хавхлагын дутагдал илэрсэн	41-55	1 жил
		в/ III үе: дээрх өөрчлөлтүүд болон мэдэгдэхүйц тромбоз, тромбофлебит хавсарсан хөлд байнгын хаван, трофик өөрчлөлт үүссэн.	56-69	1 жил
		г/ IV үе: дээрх өөрчлөлтүүд болон, мэдэгдэхүйц шарх үүсэх, зөөлөн эд, ясны идээт үрэвсэл өгөх, судасны үрэвсэл, бөглөрөлт, судасны дотор давхаргын үрэвсэл хавсарсан	70-80	2 жил
8.2	Тулгуур эрхтний үе мөчний хэлбэр, хөдөлгөөн алдагдах өвчин	а/ 1-2 үений хөдөлгөөн хязгаарлагдаж, 40 градус болох	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ 2 үений хөдөлгөөн хязгаарлагдаж, 41-90 градус болох, үйл ажиллагааны дутагдал II зэрэг	41-50	1 жил
		в/ 3 үений хөдөлгөөн хязгаарлагдаж, 41-90 градус болох хөдөлгөөний үйл ажиллагааны дутагдал III зэрэг	51-69	1 жил
		г/ 3 үений хөдөлгөөн 90 градус буюу хөдөлгөөний үйл ажиллагаа	70-80	2 жил

		хязгаарлагдаж, хүний асрамжид хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал IV зэрэг		
8.3	Артерийн судасны олдмол нарийсал ба бөглөрөл	а/ I үе: Томоохон судсууд хэсэгчилсэн байдлаар нарийсах, бөглөрөх	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ II үе: Томоохон судсууд нилэнхүйдээ нарийсах, бөглөрөх, хурууны үзүүр үхжиж эхлэх	41-65	1 жил
		в/ III үе: I, II үеийн өөрчлөлтүүд гүнзгийрч, гар болон хөлийн хуруу, шилбээр тайралт хийсэн	70-85	2 жил
8.4	Дээд мөчний бичил гэмтэл, давтагдсан ачааллаас үүссэн өвчнүүд /үений хүүдийн үрэвсэл, дал мөрний үений холбоосын өвчин, дээд мөчний мэдрүүлийн саа шөрмөсний ба уутанцрын үрэвсэл	а/ Үений хүүдийн үрэвсэл, дал мөрний үений холбоосын өвчин, дээд мөчний мэдрүүлийн саа уутанцрын үрэвсэл	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ Мөр, бугалга, гарын хатингарт саа, сарвууны саажил, хатингирал, мэдрэхүйн өөрчлөлттэй	41-55	1 жил
		в/ дээрх өөрчлөлтүүд гүнзгийрч хөдөлгөөн бүрэн хязгаарлагдах, эмгэг хугарал	56-65	1 жил
8.5	Тавхай хавтгайрах	а/ Хөлийн шилбэ, тавхай хурууны өвчнүүд булчин, шөрмөсний чангарал, суналт, яс ургалт	Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40	1 жил
		б/ Дээрх өөрчлөлтөөс гадна хөдөлгөөний үйл ажиллагааны алдагдал III зэрэг	41-65	1 жил
		в/ Хөлийн тавхай, хуруу тайрагдах, ясны үхжил болох /остеонекроз/, эмгэг хугарал	70-80	2 жил
9. МЭРГЭЖЛЭЭС ШАЛТГААЛСАН ХАВДАР				
9.1	Хавдарын онош батлагдсан, хүндрэл өгөөгүй		50-69	1 жил
9.2	Клиник, рентген, цитологи, биопси, дуран болон бусад шинжилгээнүүдээр онош нь батлагдсан I, II үеийн хавдарууд, хагалгааны дараах үе, хими, туяа эмчилгээний дараах үе		70-85	1 жил
9.3	Хол, ойрын эрхтэндээ үсэрхийлж, III үедээ орсон хорт хавдарууд, хагалгааны дараах үе		80-85	1 жил
9.4	Хорт хавдарын, IV үе, хавдрын улмаас уушги, ходоод, элэг, бөөр, шулуун гэдэс зэрэг эрхтэн тайрсан ба хагалгааны дараах туяа болон химийн эмчилгээтэй, дахилттай		90-100	1 жил
9.5	Хавдрыг эмчилсний дараа, хагалгааны дараа дахилт, үсэрхийлэл өгөөгүй		50-55	5 хүртэлх жил

Тайлбар:

“Хөдөлмөрийн нөхцөл солих, 40, 45, 50” гэсэн заалтыг эхний 6 сарын хугацаанд хөдөлмөрийн нөхцөл сольж, эмчилгээний үр дүнг тооцон тухайн даатгуулагчийн эмчилгээг цаашид үргэлжлүүлж, шаардлагатай тохиолдолд хөдөлмөрийн чадвар алдалтыг 40, 45, 50 хувиар тогтооно гэж ойлгоно.